

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА

**Sumy State Pedagogical
University named
after A. S. Makarenko
ISMA University
of Applied Sciences**

ISMA
ANNO 1994

**ISMA University
of Applied Sciences**

**“MODERN EDUCATIONAL STRATEGIES
UNDER THE INFLUENCE
OF THE DEVELOPMENT
OF THE INFORMATION SOCIETY
AND EUROPEAN INTEGRATION”**

Scientific monograph

 **IZDEVNIECĪBA
BALTIJA
PUBLISHING**
2024

*Recommended for printing and distribution via Internet
by the Academic Council of Baltic Research Institute
of Transformation Economic Area Problems according
to the Minutes № 2 dated 28.02.2024*

REVIEWERS:

Djakons Romans – Dr.sc.ing., Professor, Academician, President of ISMA University of Applied Sciences;

Semenikhina Olena Volodymyrivna – Doctor of Pedagogy, Professor at the Department of Informatics, Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko;

Dehtiarova Nelia Valentynivna – PhD in Pedagogy, Associate Professor, Head of the Department of Informatics, Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko;

Yurchenko Artem Oleksandrovyh – PhD in Pedagogy, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Informatics, Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko.

“Modern educational strategies under the influence of the development of the information society and European integration” : Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2024. 648 p.

© Sumy State Pedagogical University
named after A. S. Makarenko, 2024

© ISMA University
of Applied Sciences, 2024

ISBN 978-9934-26-405-4

SECTION 15. MODERN EDUCATIONAL STRATEGIES AS A FACTOR OF PSYCHOSOMATIC HEALTH SAFETY OF UKRAINIAN STUDENTS (Korniienko O. V.)	256
1. General overview of textbooks, materials of scientific conferences, monographs content on the development of a dynamic information society	257
2. Implementation of face-to-face and distance learning on the example of concept "Safety and maintenance of psychosomatic health of student youth" (2006–2009) (based on the materials of the published article)	261
3. Discussion possibilities of using Facebook in educational, scientific and professional activities of specialists in the humanitarian and natural sciences	265
4. Facebook as a classroom/distance teaching/learning platform (personal experience 2018–2021)	268
SECTION 16. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF FORMATION OF THE SPIRITUAL VALUES OF FUTURE TEACHERS IN THE INFORMATION AND COMMUNICATION SPACE (Lappo V. V.)	276
1. Structural components of the process of forming the spiritual values of student youth	276
2. Features of pedagogical support in the process of forming the spiritual values of students	284
3. Pedagogical support for the process of forming the spiritual values of student youth	288
SECTION 17. INTERCULTURAL COMMUNICATION TRAINING IN AN INTERNATIONAL EDUCATIONAL PROJECT (Levchenko V. V., Forostiuk I. V.)	298
1. Basic approaches and strategies of work in the field of intercultural youth communication	299
2. Description of the "Concordia" training program	303
SECTION 18. DEVELOPMENT OF EMOTIONAL INTELLIGENCE OF TEENAGERS IN THE CONTEXT OF PERSONAL GROWTH (Mahdysiuk L. I., Mahdysiuk D. E.)	315
1. Study of the concept of emotional intelligence in modern psychology	316
2. Characteristics of the component of emotional intelligence in adolescence	321
3. Peculiarities of the process of personal growth of teenagers and the concept of personal maturity	323
4. Peculiarities of emotional intelligence in differentiation by gender indicator	326

ТРЕНІНГ З МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У МІЖНАРОДНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЄКТІ

Левченко В. В., Форостюк І. В.

ВСТУП

У сучасному світі – світі непередбачених подій, наповненому різноманітною інформацією, все більше зростає дефіцит спілкування, розуміння та здатності до діалогу в реальному житті. Важливість цих якостей посилюється в кризові періоди не тільки для окремої людини але й для цілих країн. Створення діалогу відкриває нові горизонти у взаємодії між різними культурами. Це потребує відкритості та довіри, що формуються в безпечному діалогічному просторі. В такому просторі кожен зможе розвинути мовні навички для взаємодії, дізнатися, як можна залишатися толерантним в складні часи, дослідити розмаїття народних традицій і взаємопроникнення різних національних культур, відкрити неповторний світ своєї та іншої культури.

Для реалізації ідеї міжкультурної взаємодії нами розроблена тренінгова програма «Concordia» в рамках Конкурсу заявок Польсько-Української Ради молодіжних обмінів. Тренінг створено для підготовки психологів, соціальних педагогів, волонтерів для роботи в сфері міжкультурної комунікації молоді та практично спрямований на зміцнення міжнародного культурного діалогу.

Цільовою аудиторією проекту є студенти з України та Польщі. Географічна специфіка розташування наших країн передбачає можливість відкрити для себе щось нове та поділитися цікавою спадщиною своїх країн, спільними культурними надбаннями: історичними, мовними, кулінарними. Проєкт передбачає залучення місцевих громад до сприйняття найкращих рис двох культур, обміну кулінарними традиціями, знаннями та досвідом, вивчення того, як дві різні мови можуть розповісти одну історію.

Мета проєкту – визначити можливості тренінгової програми з міжкультурної взаємодії та показати потенціал молодіжного обміну для сприяння міжнародній співпраці та культурній освіті.

Основними завданнями тренінгової програми є:

1. Ознайомити учасників з основними підходами та стратегіями роботи в сфері міжкультурної комунікації молоді.

2. Розкрити визначення ключових понять тренінгової програми: «міжкультурна комунікація», «аспекти міжкультурної комунікації», «метафоричність».

3. Ознайомитися з базовими принципами побудови міжкультурного діалогу.

4. Надати учасникам можливості сформувати навички міжкультурної взаємодії в різних формах роботи.

1. Основні підходи та стратегії роботи в сфері міжкультурної комунікації молоді

Питання міжкультурної комунікації привертає увагу науковців різних напрямків: І. М'язова (2008) досліджує зміст, сутність та особливості прояву міжкультурної комунікації, В. Манакін (2012) розглядає питання мови в контексті міжкультурної комунікації, О. Максимович (2017) вивчає міжкультурну комунікацію як предмет міждисциплінарного теоретизування, Л. Лебедева (2013) й І. Ушакова виокремлюють лінгвістичні аспекти міжкультурної комунікації, Д. Костенко (2018) аналізує загальний стан проблеми міжкультурної взаємодії у сучасному світі. Закордонні дослідники також приділяють увагу даному явищу: D.G. Moon (2020) розглядає питання критичної міжкультурної комунікації, S.L. Heggeness вивчає роль текстів у формуванні міжкультурної комунікативної компетентності.

Можемо зазначити, що проблема міжкультурної комунікації на даному етапі залишається актуальною у зв'язку з пришвидшенням світових глобалізаційних процесів. Українці зокрема опинилися в ситуації, коли через військові дії в нашій країні тисячі людей різного віку, серед яких багато школярів і студентів, переїхали до інших країн, і відтак їм доводиться діяти у новому культурному середовищі, вивчати іноземні мови, і в той же час бути представниками української культури за кордоном. Тому питання міжкультурної взаємодії набуває зараз особливого практичного значення.

Визначення поняття міжкультурної комунікації різняться в залежності від підходів та аспектів, які розглядаються дослідниками. Українська дипломатична енциклопедія¹ дає визначення міжкультурній комунікації як адекватному взаєморозумінню двох учасників комунікативного акту, що є приналежними до різних національних культур. В. Манакін визначає міжкультурну комунікацію як науку, що

¹ Кучмій О. П. Міжкультурні комунікації /Українська дипломатична енциклопедія. У 2-х т. / Редкол. Л. В. Губерський (голова) та ін. К.: Знання України, 2004 Т. 2. 812 с.

вивчає особливості вербального та невербального спілкування людей, що належать до різних національних та лінгвокультурних спільнот.²

Під час підготовки тренінгу ми спиралися на визначення О. Максимович, яка подає поняття міжкультурної комунікації як процес синхронної взаємодії на мікро-, мезо– так макросоціальному рівні, що зумовлюється індивідуальними та суспільними потребами, цінностями та настановами та виявляється на когнітивному, емоційному та діяльнісному рівнях тієї чи іншої соціокультурної системи (соціуму в цілому чи окремих соціальних груп, регіональних спільнот тощо).³

Стратегії роботи в сфері міжкультурної комунікації залежать від певних аспектів, основними з яких є наступні: 1) культурологічний – вважається ключовим аспектом, оскільки у міжкультурній комунікації першорядну роль відіграє контактування – спілкування, діалог або полілог – культур; 2) лінгвістичний – вивчення мовних відмінностей, які можуть впливати на комунікацію між носіями різних мов; 3) етичний – розуміння відмінностей етичних норм, які притаманні різним країнам і націям; 4) соціально-комунікативний – прийняті суспільством моделі, норми і правила спілкування, налагодження й підтримання контактів загалом; 5) психологічний – вивчення психологічної реакції людей в умовах спілкування з представниками інших держав і етносів; 6) професійно-прикладний – в рамках якого розглядаються різноманітні сфери застосування знань із міжкультурної комунікації.⁴

Реалізація обраних стратегій міжкультурної взаємодії здійснюється за допомогою тренінгової програми. Тренінг належить до методів неформальної освіти, де тренінгові групи є важливими формами діяльності. Для того, щоб тренінг дійсно став методом навчання й розвитку потрібно визначити, яка теоретична парадигма закладена в програмі тренінгу. Це дозволить посилити розуміння мети й завдань тренінгу та визначити способи їх реалізації. Для реалізації мети тренінгу та конкретних задач важливо використовувати певний тип тренінгу. Умовно виокремлюють наступні тренінгові програми⁵:

1) навчальні тренінги – напрацювання певних конкретних навичок або комплексу навичок;

² Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посібник. К.: ВЦ «Академія», 2012. 288 с.

³ Максимович О. Е. Міжкультурна комунікація як предмет міждисциплінарного теоретизування. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2017 р. С. 85-89.

⁴ Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посібник. К.: ВЦ «Академія», 2012. 288 с.

⁵ Лановенко Ю. Система інтерпретацій в тренінговій роботі. Збірник наукових праць / за заг. ред. Л.В. Помиткіної, Т.В. Вашеки, О.М. Ічанської. К.: Аграр Медіа Груп, 2018. 323 с.

2) поведінкові тренінги – спрямовані на зовнішню активність, взаємодію учасників тренінгу;

3) рефлексивні тренінги – використання рефлексивних вправ, що передбачають внутрішню роботу усвідомлення, обмін досвідом, розкриття потенціалу, позбавлення певних вад.

Основною перевагою тренінгової взаємодії є присутність іншої людини та залучання її в процес пізнання. Інша людина посилює ефективність навчання й розвитку внаслідок виконання фасилітативної функції (тренера), можливість обговорення проблеми з іншими учасниками, усвідомлення психологічних феноменів через присутність іншого. Таким чином взаємодія учасників під час тренінгу виконує не тільки навчальну, але й психотерапевтичну функцію.

Аналіз тренінгової програми з точки зору навчання та розвитку має враховувати наступні особливості: 1) спрямованість на результативність або ефективність тренінгу, що вимірюється певним рівнем досягнень у набутті навичок; 2) врахування того, що набуття навичок в процесі взаємодії супроводжуються певними емоціями й почуттями. Таким чином, тренінг характеризується кількісними параметрами (поведінковий компонент), що вимірюються кількістю використаних засобів, дій, зовнішньою активністю учасників тренінгу. А також якісними параметрами (афективний компонент), які дають розуміння про емоційний стан, почуття, мотиваційний ефект, аналіз ставлень і життєвих відношень. Важливим є й когнітивний компонент, який визначається когнітивними змінами, які відбуваються внаслідок тренінгу (особливості мислення, навички мовлення). Більш глибокий аналіз може призвести до усвідомлення цінності нових відкриттів, значущості отриманих знань і перспективу набутого досвіду для життя (смісловий компонент). Умовно ці компоненти міжкультурної взаємодії можна зобразити у вигляді схеми (Рис. 1).

Таким чином, створюючи тренінгову програму ми враховуємо основні складові тренінгу: вправи на емоційну зарядку, вправи на інтеракцію учасників, обов'язковий аналіз та інтерпретацію інсайтів і нового досвіду після кожної вправи. Важливою умовою ефективної роботи є спонукання учасників тренінгу до самостійної інтерпретації. Без системи інтерпретації з усвідомленням змісту та сенсу вправи, тренінг спрощується до розважальної, а не розвивальної діяльності.

Ще однією особливістю успішної міжкультурної комунікації є поєднання мовної і культурологічної складових, які відіграє у цьому процесі провідну роль. Мовна складова допомагає отримати або передати первинну інформацію. Однак учасникам комунікації необхідно не тільки володіти знаннями у сфері граматики або лексики, але й

розбиратися у культурній складовій слова або фрази.⁶ У нашому випадку співпраця учасників тренінгу відбувається польською й українською мовами, що з одного боку полегшує порозуміння учасників через близькість вказаних мов, але з іншої має свої особливості, які дають цікаві результати під час роботи, наприклад, з компаративними завданнями. Таким чином, слова мови наповнені символічним змістом, який зумовлений культурними процесами й виявляється в фольклорних традиціях, народних віруваннях, уявленнях минулих поколінь.

Рис. 1. Компоненти тренінгу

Через слово передаються не тільки поняття, але й почуття, що пов'язані з цим поняттям. Тому змістовна будова слова може розширюватися за рахунок втілення різних смислів. З'являються метафоричні смисли, що віддзеркалюють важливі цінності в житті нації. Отже, слово набуває символічності, багатогранності в процесі гармонізації та об'єднання мови, свідомості й дійсності. У слові з'являється якісно новий смисл – новий віртуальний образ, утворений мозком, свідомістю та почуттями⁷.

Таким чином, вивчення іншої культури має враховувати національні кордони символів і джерела їх утворення. Проте є зворотній зв'язок: розуміння мови може відбуватися через почуття, асоціації, образи, які є

⁶ Підгородецька, І.Ю. Роль лінгвокультурного складника в процесі міжкультурної комунікації. *Alfred Nobel University Journal of Philology*. 2019. № 1. С. (17). 289-294. DOI: 10.32342/2523-4463-2019-0-16-31.

⁷ Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посібник. К.: ВЦ «Академія», 2012. 288 с.

спільними для різних мов, а тому долають національні кордони, полегшуючи міжкультурну взаємодію. Отже, метафори можуть бути тим інструментом, за допомогою якого людина пізнає, структурує та пояснює дійсність. В тренінговій програмі було використано низка слів, з яких учасникам тренінгу пропонується зробити метафору. Створені метафори відкривають кожен новий день тренінгу: «Зустріч», «Кранець», «Довіра», «Конфлікт як війна» та «Конфлікт як можливість», «Квітка», «Хліб», «Крила».

2. Опис тренінгової програми «Concordia»

Реалізація проекту відбувається в різних сферах взаємодії: психологічних особливостях комунікації, культури і традиціях двох країн, національної символіки і навіть кулінарних смаків. Різні мови і кордони не є перешкодою у створенні міжкультурного діалогу. Отже, основна тема проекту: практика побудови міжкультурного діалогу серед молоді на основі поваги та відкритості до інших цінностей, якостей, історії.

Головні цілі:

- Навчитися вибудовувати людські стосунки, враховуючи міжкультурну комунікацію, відмінності та схожості двох культур.
 - Дізнатися про толерантність та довіру, що сприяють діалогу між різними культурами.
 - Набути знання про конфлікт і стратегії поведінки під час конфлікту для продуктивного спілкування.
 - Долучитися до кулінарних традицій двох країн.
 - Ознайомитися з українською та польською народною символікою, її історією та значенням, знайти шляхи сучасного використання.
 - Розвинути навички рефлексії, відчуття власного психологічного стану, його відновлення.
- Очікувані результати реалізації тренінгової програми:
- створити – сценарії майстер-класів, презентації, збірник практичних вправ для набуття навичок продуктивного спілкування, «Путівник» з послідовними рубриками – результатами пізнання учасниками іншої культури;
 - розвинути – вміння вести діалог, толерантність, відкритість та довіру до іншого.

Все це буде доступно після проекту й може бути представлено в місцевих громадах для подальшого використання в неформальній освіті для сприяння міжнародній співпраці та культурного розвитку.

Для просування проєкту варто застосувати соціальні мережи, громадські організації, навчальні заклади в рамках актуалізації неформальної освіти. Для цього можна задіяти наступні майданчики:

- розміщати інформацію та публікації на сайтах навчальних закладів;
- створювати фан-сторінки проєкту у Facebook та Instagram;
- розміщати інформацію та публікації на сайтах партнерських організацій;
- виставляти відео-звіт про хід проєкту та інтерв'ю з лідерами та учасниками на Youtube;
- видати «Розмовник» на сторінці проєкту у Facebook.

Програма тренінгу.

Перший день: «Будемо знайомі!»

Метафора дня – «Зустріч» – обговорення змісту метафори та її інтерпретація

Діяльність	Методи неформального навчання
<p>Урочисте відкриття програми обміну «Діалог розпочато!» – представлення груп учасників обміну, встановлення спільних правил та регламенту. Заїзд груп. Заселення, розміщення та адміністративна діяльність. Зустріч керівників команд, неформальний вечір знайомств.</p>	<p>Офіційне відкриття, під час якого учасники створюють набір правил, норм, які будуть записані для використання протягом усього проєкту. Відбудеться зустріч керівників команд, під час якої обговорюватимуться поточні та перспективні завдання. День завершиться неформальним вітальним вечором під час якого учасники познайомляться та об'єднуються.</p>
<p>Результати дня: Знайомство та об'єднання</p>	<p>Рефлексія: обговорення перших вражень від зустрічі, висловлювання очікувань від проєкту.</p>

Другий день: «Світ людських стосунків».

Метафора дня – «Кранець» – обговорення змісту метафори та її інтерпретація (пристрій, встановлений уздовж борту судна і призначений для пом'якшення ударів судна бортом об причал або борт іншого судна)

Діяльність	Методи неформального навчання
<p>1) Ранкова зустріч. Основна ідея та призначення ранкової зустрічі – представити місію проєкту, скласти «Дорожню карту» на день, що складається з декількох «Кроків» – майстер-класів, вправ, змагань.</p>	<p>1) «Дорожня карта» буде мати вигляд білої дошки з графічними елементами, календарем, кольоровими картками для демонстрації набраних балів. Карта також міститиме метафору трьома мовами: польською, українською, англійською. Лідери ранкової зустрічі – по одному від української та польської команд – представляють учасників проєкту. Перед початком Кроку 1 – ранковий криголам для активації діяльності. Обговорення метафори першого дня «Кранець» та демонстрація її символу.</p>
<p>2) Знайомство з проєктом: хто, де і як, загальні правила, основні теми, запитання та відповіді для учасників.</p>	<p>2) Презентація символу проєкту – «Кранець» (Odbijasz) та використання його для надання слова наступному учаснику. Так зберігається призначення символу – турбота та повага до іншого. Кожен учасник обирає пару для знайомства. Проводять коротке інтерв'ю, називають своє ім'я, записують його польською та українською мовами, повідомляють про власну історію надання імені, визначають захоплення, що найбільш вдається, цінує, очікування від проєкту. Після обговорення презентують один одного групі. Feedback: фіксуємо імена на дошці та визначаємо кількість співпадінь, унікальних імен, найбільш популярні захоплення тощо.</p>
<p>3) «Розмовник» – перші кроки знайомства з іншою культурою – в гості до іншої домівки.</p>	<p>3) Літературна хвилька: ознайомлення з крилатими фразами відомих українських та польських митців: Станіслав Єжи Лец, Станіслав Лем, Іван Франко, Леся Українка. Учасники проєкту розподіляються на три команди, в кожній команді мають бути представники обох країн. Створюють розмовник, який полегшить спілкування молоді під час проєкту: слова, крилаті фрази, цитати, які допоможуть стати українцю своїм у Польщі, а поляку – в Україні. Готують та презентують розмовник. Після обговорення переваг кожного розмовника проводиться таємне голосування та визначається переможець. Польська та українські групи на основі попереднього матеріалу обговорюють та починають створювати рубрику «Путівника» – подорож по своїх країнах – презентують цікавинки та особливості культури, що приваблюють молодь. Створюється карта-домівка країни – «Культурні цікавинки для молоді». Спільне обговорення всіх груп.</p>

4) «Розуміння без слів»	4) Слова – це важливо. Але чи можемо ми розуміти один одного без слів? Спробуємо. Учасники проекту розподіляються по двоє таким чином, щоб були малознайомі або незнайомі один з одним. Сідають у коло, в центр якого кладеться набір різних канцелярських товарів (папір, кольоровий папір та картон, ножиці, олівці, фломастери, клей, степлер, інше). Пропонується створити будь-який продукт, не використовуючи мову та записи. Після виконання обговорюється створений продукт, чия ідея була втілена, наскільки складно було виконувати завдання, як домовлялися, які ролі виконували, які якості та риси виявилися під час виконання завдання.
5) «Дві мови, одна пісня»	5) Ознайомлення з творчістю польсько-українського гурту DAGADANA, який вже 14 років відкриває світові багатство культури й традицій обох країн. Розуміючи спільність і цінність культур своїх народів, вони вирішили перетворити дружбу в проєкт. Обговорення відеоролку гурту. Учасникам проєкту пропонується відома пісня англійською мовою. Необхідно перекласти польською та українською мовами, надати пісні національного колориту.
6) Підготовка молодіжного польсько-українського розмовника.	6) Обговорення форми та змісту польсько-українського розмовника в малих групах. Обираються найкращі варіанти ідей.
Результати дня: огляд будь-яких питань, які можуть виникнути	Рефлексія: Запитання та пропозиції, зауваження до дня.

Третій день: «Довіра».

Метафора дня – створюється учасниками в мікрогрупах

Діяльність	Методи неформального навчання.
1) Ранкова зустріч і метафора дня обирається учасниками	1) Короткий огляд і планування дня, криголам для активізації робочого стану;
2) Дискусія «Що таке довіра?». Коли без довіри не можна обійтись? Після того, як група представила свої міркування: відео про довіру та подальше обговорення теми.	2) Обговорення проблеми довіри, її походження та прояви. Асоціації, які виникають при слові «довіра», роблять малюнок за цієї асоціацією. Обговорюється спільне та відмінне у відчутті довіри, чи є міжкультурні відмінності? Проведення в парах вправ на довіру та тест «Коло довіри». Вправи та ігри на встановлення контакту з іншими людьми та з групами. Консультативна діяльність: розподіл на пари відбувається за бажанням, з подальшим поясненням вибору партнера, особливостей встановлення контакту з групами.

<p>3) Визначення поняття «толерантність» в комунікації. Виявлення меж та кордонів у спілкуванні</p>	<p>3) Мозковий штурм: «Що таке толерантність?». Тестування на визначення комунікативної толерантності. Знайомство з правилами проведення дискусії, доведення своєї точки зору з повагою до іншого. Учасники діляться на пари для проведення вправи на визначення власних меж. Наступним етапом учасникам пропонується визначити свій психологічний стан та намалювати рослину, яка б відповідала цьому стану. Далі учасники формують 3 групи, малюють свої рослини на одному ватмані, створюючи цілісний «ландшафт» команди. Feedback: обговорення стану, почуттів учасників в командній грі, чи впливала на результат приналежність до різних національностей, який спосіб домовленості обирали найчастіше. Обговорення результату спільної діяльності, чи вдалося створити спільну картину/сюжет</p>
<p>Культурний захід</p>	<p>Відвідування краєзнавчого музею в м. Закопане (Muzeum Tatrzańskie im. Dra Tytusa Chałubińskiego) – одного з найстаріших краєзнавчих музеїв Польщі.</p>
<p>Результати: Підсумок дня: що ми дізналися, огляд будь-яких питань, які можуть виникнути</p>	<p>Рефлексія: запитання та пропозиції, зауваження до дня.</p>

Четвертий день: «Конфлікти: вхід і вихід».

Метафори дня: «Конфлікт як війна» та «Конфлікт як можливість» – обговорення змісту метафори та її інтерпретація

Діяльність	Методи неформального навчання
<p>1) Ранкова зустріч і метафора дня: обговорення метафор.</p> <p>2) Мозковий штурм: «Конфлікт: добре чи погано?»</p> <p>3) Вправи на природі.</p>	<p>1) Короткий огляд і планування дня, ресурсні метафоричні карти для активізації робочого стану</p> <p>2) Учасникам пропонується завдання зробити малюнок «Я в конфлікті», таким чином, щоб не бачили інші. Малюнки збираються ведучим та пропонується вгадати автора малюнку-асоціації. Обговорюється, як вдалося вгадати автора? Наступним етапом учасники діляться на дві групи та заповнюється таблиця за результатами: перша група аргументує, що конфлікт – це добре; друга, що конфлікт – це погано. Перемагає та група, яка наведе більше аргументів.</p> <p>Наступний крок – виявлення причин конфлікту. Для цього учасники діляться на 4 команди та демонструють на ватмані причини конфліктів, які вони бачать.</p> <p>Вправа «Парафраза» – учасники набувають навиків неконфліктного спілкування.</p> <p>Гра «Скринька» – навчитися гідно відповідати на образливі фрази, відповідати на критику, давати критичні зауваження, враховуючи міжкультурні особливості.</p> <p>Діагностика стратегій поведінки в конфлікті.</p> <p>3) Активний відпочинок на природі: вправи на релаксацію. Гра «Путанка», Вправа «Дім» – учасники навчаються спільним діям для вирішення проблеми.</p> <p>Гра «Скульптура» – учасники в маленьких групах відображають конфлікт або його вирішення та дають назву скульптурі двома мовами.</p> <p>Завершується вправою «Подарунок» – кожен учасник робить іншому учаснику словесний подарунок.</p> <p>Протягом заняття на природі проходить фотосесія для «Путівника»</p>
<p>Результати: Підсумок дня: запитання та пропозиції</p>	<p>Рефлексія: написання короткої історії про те, що дізналися, що вразило, що хотіли б взяти з собою в життя.</p>

П'ятий день: «Діалог про символи»

Метафора дня – «Квітка» – обговорення змісту метафори та її інтерпретація

Діяльність	Методи неформального навчання
<p>1) Ранкова зустріч і метафора дня «Квітка»</p> <p>2) Презентація та обговорення народної символіки України та Польщі.</p> <p>3) Вечорниці – етнографічні танці.</p> <p>4) Створення оберегів з круп.</p>	<p>1) Короткий огляд і планування дня, психогімнастика для активізації робочого стану;</p> <p>2) Мозковий штурм: що означає метафора «Квітка» коли говоримо про національні символи? Створення карти країни з квіток. Демонстрація підготовлених презентацій про українську та польську символіку в одязі, в ужитковому мистецтві, святкових традиціях, в усній народній творчості. Створюємо «ярмарок» з символів, які роздруковані на папері. Народна гра (символка гри пояснюється): віночок, потічок. Вправа: учасники з однієї країни називають прислів'я, учасники з іншої країни знаходять еквівалентне прислів'я у своїй мові. Потім учасники «прогулюються» по ярмарку та обирають для себе найважливіші символи. Після цього учасники розбиваються на пари для створення рушника на папері.</p> <p>3) Заходи на свіжому повітрі: майстер-клас, на якому учасники знайомляться з окремими елементами стилістики українських та польських автентичних народних танців, вивчають їх і танцюють під народну музику. Учасники прослуховують частини української та польської народної музики, намагаються вгадати країну, якій належить ця музика та аргументувати відповідь. Результатом майстер-класу є відеозапис вивченого народного танцю учасниками проекту. Під час запису учасники дають інтерв'ю про складності та враження від народних танців.</p> <p>4) Учасники створюють оберег з різних круп на круглій основі, фотографують для подальшого створення принтів на обраних предметах (арт-сумка, килимок для миші, кухлики, футболки тощо).</p>
<p>Результати: Підсумок дня: запитання та пропозиції, зауваження до дня.</p>	<p>Рефлексія: обговорення, інтерпретація отриманого досвіду</p>

Шостий день: «Шлях до розуміння лежить через їжу»

Метафора дня – «Хліб» – обговорення змісту метафори та її інтерпретація

Діяльність	Методи неформального навчання
<p>1) Ранкова зустріч і метафора дня «Хліб».</p> <p>2) Створюємо кулінарну карту країни.</p> <p>3) Кулінарна мода – сучасні молодіжні вареники.</p> <p>4) «Святковий стіл – запрошуємо гостей!»</p>	<p>1) Короткий огляд і планування дня, психогімнастика для активізації енергії перед роботою, обговорення метафори дня «Хліб».</p> <p>2) Дві міжнародні групи створюють опис традиційних страв в різних регіонах своїх країн, створюючи кулінарну карту країни. Потім групи обмінюються інформацією та спільно досліджують особливості традиційних страв, а також їхні назви. Конкурс: необхідно вгадати страву за основними інгредієнтами, які зашифровані в питаннях-загадках. Обговорення особливостей страв і смаків в кожній країні.</p> <p>3) Екскурс до кулінарної моди країн в різні історичні епохи. Кухня – це розповідь про те, хто ми є, що для нас важливо, що хочемо сказати своєю їжею. Перед конкурсом проводять майстер-клас з приготування традиційних польських та українських вареників. Учасники діляться на чотири команди. Кожній команді пропонується однаковий набір продуктів, з яких вони мають зробити свій варіант вареників, що відповідають сучасній молодіжній культурі. Готові вареники дегустує незалежне журі та визначає команду-переможця.</p> <p>4) Учасники створюють дві команди: українську та польську, яким пропонується зробити список свят своїх країн. Виявляються спільні свята для обох країн, обираються ті, на які традиційно готують святковий стіл. Командам необхідно розробити меню до одного спільного свята. Обговорюється відмінності меню для визначених свят в різних країнах. Щоб хотілось запозичити з меню іншої країни?</p>
<p>Результати: Підсумок дня: запитання та пропозиції, зауваження до дня.</p>	<p>Рефлексія: обговорення, інтерпретація отриманого досвіду</p>

Сьомий день: «Надихаємося та відновлюємося».

Метафора дня – «Крила» – обговорення змісту метафори та її інтерпретація

Діяльність	Методи неформального навчання
1) Ранкова зустріч і метафора дня «Крила».	1) Короткий огляд і планування дня, релаксація, щоб відновити енергію перед роботою.
2) Бізнес-гра.	2) Серед учасників обирають двох капітанів, які набирають власну команду. Завдання для команд: створили міжнародний бізнес-проект, визначити місію, створити логотип, результат-продукт бізнесу, розподілити ролі. Після презентації проекту обговорити, яким чином розподілялися ролі, визначалися задачі, домовлялися, вирішували конфліктні ситуації та приходили до єдиної думки. Чи враховувались міжкультурні особливості кожного в команді?
3) Створення «Путівника» за матеріалами проекту.	3) Учасники розподіляють між собою завдання: – створити польсько-український та українсько-польський розмовник, додати ілюстрації до нього, – зібрати матеріал для фотоальбому «Хроніка проекту», додати відгуки учасників, – зібрати фотографії для створення колоди метафоричних карт «Дерева» для визначення психологічного стану, – створити відеоролик «Танцюємо разом» з інтерв'ю учасників, – обробити фотографії для створення принтів на обраних предметах (килимок для миші, кухлики, футболки тощо)
Результати: Сесія оцінки проекту.	Рефлексія: Надається зворотній зв'язок та рефлексія участі в проекті.

Восьмий день: «До нових зустрічей!»

Діяльність	Методи неформального навчання
1) Сесія оцінки проекту.	1) Підсумкова вправа та оцінювання проекту в різних формах: анкета, висловлювання почуттів та побажань, карта емоцій. Кожен учасник отримує сертифікат, подарунок з оберегом, створеним власноруч на майстер-класі.
2) Фотосесія на пам'ять	2) Обмін контактами та створення групової фотографії.

ВИСНОВКИ

Молодіжні програми для знайомства з мовою й культурними відзнаками іншої нації зазвичай зосереджуються на особливостях, які відокремлюють одну культуру від іншої. Безперечно, кожний національний вимір несе в собі унікальні явища, має власну культурну

динаміку та досвід вирішення проблем з нею пов'язаних. Даний проєкт спрямований на здійснення міжкультурного контакту, в межах якого багато питань можуть розв'язатися за допомогою культуроцентричних досліджень. А створення міжкультурного середовища стає джерелом для аналізу культурної перцепції, прийняття, відносин та поведінки.

Для того щоб тренінг дійсно став методом навчання й розвитку потрібно визначити, яка теоретична парадигма закладена в програмі тренінгу. Запропонована тренінгова програма ґрунтується на парадигмі міжкультурної комунікації та демонструє можливість розвитку міжкультурної взаємодії молоді, що показує повагу, підтримку цінностей, розуміння іншого. Вивчення іншої культури потребує не тільки міжкультурної емпатії та розуміння, але й знань щодо можливих конфліктів в цій галузі та способів їх розв'язання.

Тренінг належить до методів неформальної освіти, де тренінгові групи є важливими формами діяльності. Дана програма містить елементи: 1) навчального тренінгу – напрацювання певних конкретних навичок або комплексу навичок спілкування з представниками іншої культури; 2) поведінкового тренінгу за рахунок зовнішньої активності та взаємодії учасників; 3) рефлексивного тренінгу під час виконання рефлексивних вправ, усвідомлення психологічних феноменів через присутність іншого та осмислення отриманого досвіду. Таким чином, тренінгова програма має діапазон розвитку від отримання результату у вигляді досягнень у набутті навичок до психологічних проявів під час взаємодії. Отже тренінг пов'язує поведінковий, когнітивний, афективний, смисловий компоненти. Останній компонент реалізується через набуття нових смислів і здійснюється внаслідок інтерпретації та рефлексії.

Розуміння мови і культури в тренінгу відбувається через створення метафори, що є тим інструментом, за допомогою якого людина пізнає, структурує та пояснює дійсність. Низка компаративних завдань, вправи на адаптацію народних традицій та мистецтва до сучасності спрямовані на пошук зв'язків не тільки між різними культурами, але й між різними поколіннями.

Тренінгова програма послідовно розкриває можливості взаємодії в різних сферах буття людини, що відбивається в назві кожного дня тренінгу: «Будемо знайомі!», «Світ людських стосунків», «Довіра», «Конфлікти: вхід і вихід», «Діалог про символи», «Шлях до розуміння лежить через їжу», «Надихаємося та відновлюємося». Закономірним результатом тренінгу є створення сценаріїв майстер-класів, презентації, збірника практичних вправ для набуття навичок ефективного

спілкування, «Путівник» з послідовними рубриками – результатами пізнання учасниками іншої культури.

Таким чином стаття може привернути увагу експертів в різних сферах діяльності для підвищення знань викладачів, тренерів, психологів, керівників освіти. Стаття особливо увагу приділяє способам мислення, взаємодії, ставленню до дій, які відбуваються під впливом культурних явищ.

АНОТАЦІЯ

В статті представлено тренінгова програма в рамках Конкурсу заявок Польсько-Української Ради молодіжних обмінів. Тренінг створено для підготовки психологів, соціальних педагогів, волонтерів для роботи в сфері міжкультурної комунікації молоді та практично спрямований на зміцнення міжнародного культурного діалогу. Тренінгова програма базується на парадигмі міжкультурної комунікації, має взаємопов'язані компоненти: поведінковий, когнітивний, афективний, смисловий. Учасники тренінгу навчаються базовим принципам побудови міжкультурного діалогу на основі різних аспектів міжкультурної комунікації: культурологічний, лінгвістичний, етичний, психологічний, соціально-комунікативний, професійно-прикладний. Розуміння мови і культури в тренінгу відбувається через створення метафори, компаративні завдання, адаптацію народних традицій та мистецтва до сучасності. Набуття нових смислів здійснюється внаслідок інтерпретації та рефлексії учасників проекту. Представлена програма розрахована на вісім днів, реалізується в межах неформальної освіти з набуттям навичок міжкультурної взаємодії в різних формах роботи.

Література

1. Кучмій О. П. Міжкультурні комунікації /Українська дипломатична енциклопедія. У 2-х т. /Редкол. Л. В. Губерський (голова) та ін. К.: Знання України, 2004 Т.2. 812с.
2. Лановенко Ю. Система інтерпретацій в тренінговій роботі. Збірник наукових праць /за заг. ред. ЛВ Помиткіної, ТВ Вашеки, ОМ Ічанської. К.: Аграр Медіа Груп, 2018. 323 с.
3. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація: навч. посібник. К. : ВЦ «Академія», 2012. 288 с.
4. Максимович О. Е. Міжкультурна комунікація як предмет міждисциплінарного теоретизування. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2017 р. С. 85-89.

5. Підгородецька І.Ю. Роль лінгвокультурного складника в процесі міжкультурної комунікації. *Alfred Nobel University Journal of Philology*. 2019. № 1. С. (17). 289-294. DOI:10.32342/2523-4463-2019-0-16-31

6. Levchenko V., Forostiuk I. Cultural awareness of academic and teaching staff in the lifelong learning context. *Modern approaches to knowledge management development* Collective monograph. Ljubljana School of Business. Ljubljana, 2020. P. 243-251 URL : https://www.vspv.si/uploads/visoka_sola/datoteke/mono__ljubljana_school_of_business_2020.pdf (дата звернення: 24.01.2024).

Information about the authors:

Levchenko Viktoriia Volodymyrivna,

Ph.D. in Philosophy,
Associate Professor at the Department of Practical Psychology
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
18/2 I. Shamo Blvd, Kyiv, 02154, Ukraine

Forostiuk Inna Vadymivna,

Ph.D. in Pedagogy,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages
for Professional Purposes
National University of Food Technologies
68, Volodymyrska str., Kyiv, 01601, Ukraine